המכללה האקדמית הרצוג
מיסודן של מכללות ליפשיץ והרצוג
אלון שבות ▪ ירושלים ▪ מגדל עוז

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ו

ycherlow@gmail.com

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סה עמוד ב

א"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון: מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום, שנאמר: אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו'. ר' נתן אומר: מצוה, שנאמר: ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו'. דבי רבי ישמעאל תנא: גדול השלום, שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו, דמעיקרא כתיב: ואדוני זקן, ולבסוף כתיב: ואני זקנתי.

נלכה נא שלושת ימים במדבר

<u>דרשות הר"ן הדרוש האחד עשר</u>

אחר אשר פקד ה' את בני ישראל, ורצה להצילם מיד מצרים, ולהנחילם את הארץ, וצוה למשה שיאמר אל זקני ישראל כמו שאמר (שמות ג טז - יז) לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם וגו' פקוד פקדתי אתכם וגו' ואומר אעלה אתכם מעני מצרים וגו' אל ארץ זבת חלב ודבש וגו', מאי טעמא לגנוב דעתו של פרעה כלל, שיאמרו לו (שם יח) אלהי העברים נקרא עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים, והנה זה דרך העבדים שאין ידם תקיפה, שרוצים לברוח, ומתנכלים על אדוניהם לברוח, ולמה משה ואהרן שהיו שלוחי ה', לא יאמרו אל פרעה ביד רמה, שהגיע קיצם של ישראל ליגאל, ושלא ישתעבד בהם עוד, היד ה' תקצר מהכניע לבו של פרעה להודות הדבר גם כי יאמרו אליו בפירוש, הלא אם לא יספיקו בזה עשר מכות, יוסיף עוד עליהם כהנה.

<u>אברבנאל (שאלה ט"ז)</u>

באמרו (ג', יח): "ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים". כי איך ציווה יתברך למשה רבנו עליו השלום שיאמר בשמו דבר כזב ושקר? ויותר טוב היה שיאמר בביאור: 'שלח את העם מתחת סבלות מצרים'. ומה תועלת היה בסיפור הזה, אחרי שפרעה בעל כורחו ישלחם מארצו ולא מפאת דבריהם ?

אין שקר:

<u>נצי"ב - העמק דבר שמות ג', י"ח</u>

ומה שצוה הקב"ה לומר כן שילכו רק דרך שלשת ימים ולשוב. מובן שהיה כדי שיגיע לשאלת כלים בשפע רב. וגם כדי שיגיע מזה לרדיפה אחריהם ויצא מזה קריעת ים סוף. אבל לא צוה ה' לומר משמו שילכו דרך שלשת מימים. שהרי מפי ה' לא יצא דבר אשר לא יהיה כן. אלא המה מעצמם מבקשים זה המשך ויכול להיות שאח"כ לא יניחם הקב"ה לשוב כלל.

<u>אור החיים שמות ג', י"ח</u>

ולזה אמר תיבת ועתה, פירוש לומר כי הם דברי עצמם לא דברי עליון, שאם לא אמר ועתה היה הכוונה על זה הדרך נקרה עלינו ואמר נלכה וגו', וכמו כן תמצא בדבר משה עם פרעה (להלן י ג) אמר לו שלח עמי ויעבדוני במדבר לא הזכיר זמן, אלא ישראל אמרו לו נלכה נא דרך וגו', והגם שבדבריהם שם לא אמרו ועתה, סמך על פסוק ראשון:

<u>רבנו בחיי שמות ג', ח'</u>

דרך שלושת ימים. חס ושלום שיהיה הדבר הזה ערמה כדי לברוח, אלא כדי לקבל המצוות, כי רצה הקב"ה להכניסם במצוות מעט מעט, שהרי נצטוו תחילה על השבת במרה, וכענין שמצינו באברהם שלא אמר לו מיד קח נא את יצחק, אלא קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק (בראשית כב, ב):

זה לא באמת שקר

<u>אבן עזרא (הארוך) שמות י', י'</u>

ודע כי משה אדונינו לא אמר לפרעה, שישובו עד שיכזב. רק אמר שירחיקו דרך שלשת ימים. ודעת המצריים היתה שישובו, על כן השאילום. ובעבור דבר אחר, שאילו נתן להם פרעה רשות ללכת ולא ישובו, לא היה רודף אחריהם.
ודע כי דבר גדול היה. וצדיקים גמורים היו ישראל, שלא גלו הסוד, והוא שפרעה חשב על דברי משה דרך שלשת ימים שילכו וישובו אל מצרים. וחלילה שהנביא דבר כזב, כי לא אמר לעולם נשוב. וחכמת השם נשגבה מדעתנו.

<u>אבן עזרא (הארוך) שמות ג', י"א</u>

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ו

וטעם להוציאם, שיעבדוני על ההר הזה, שהראיתי לך בו זה המראה הגדול. וכך הכתוב אומר המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים (ויקרא כב, לג). וכן אמר משה לפרעה דרך שלשת ימים נלך במדבר וזבחנו לד' אלהינו (שמות ח, כג), כי זה המהלך בין מצרים הקדמונית ובין הר סיני. רק ישראל בצאתם לא הלכו דרך ארץ פלשתים. ועוד, כי ישבו במקום אחד ימים רבים כאשר אפרש.

לגיטימי, בשקלול:

הריב"א על שמות ה', ג'

נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה. לא אמרו שישלחם לגמרי שאם כן לא היו משאלין להם כלום ולא היה מתקיים בהם ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וגו':

בעלי התוספות שמות ד', כ"ד

נלכה נא דרך שלשת ימים וכו'. וא"ת אמאי לא אמר שישלחם מכל וכל. י"ל לפי שכתוב ושאלה אשה משכנתה. ואלו אמר שישלחם מכל וכל לא היו שואלים להם כלי כסף וכלי זהב. אבל כשישמעו שיחזרו תוך ג' ימים ישאילום ברצון:

אבן עזרא (הקצר) י"א, ד'

ואשר נראה לי שהיה זה הדבר בעבור שני דברים: האחד: שיתנו להם כלי כסף וזהב. ואלו ידעו שלא ישובו, לא היו נותנים.

אור החיים שמות ג', י"ח

שלשת ימים - וטעמן של דברים שאמר כן, לצד שאמר בסמוך ושאלה אשה משכנתה וגו' ואם לא יאמרו כן אין מציאות לשאול מהם ולהלוותם כלי כסף וגו' ולצאת ברכוש גדול:

כדי להביא את המצרים לטבוע בים

שמות רבה ג', ח'

ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים, למה אמרו שלשה ימים ולא אמרו נלכה נא לעולם, למה אמרו כן כדי שיטעו המצריים וירדפו אחריהם בשעה שיצאו ויאמרו לא גאלם אלא על מנת שילכו ג' ימים ויזבחו לו והם עכבו עצמן כל כך וירדפו אחריהם בסוף ג' ימים ויטביעם בים למדוד להם במדה שמדדו שאמרו (שמות א) כל הבן הילוד היאורה וגו'.

אבן עזרא (הארוך) שמות י', י'

והשם צוה לעשות כן, עד שירדוף אחריהם ויטבע. והנה זה מפורש, וישובו ויחנו לפני פי החירות (שמות יד, ב). ואין להרהר אחרי מעשה השם שהכל עשה בחכמה, אעפ"י שהיא נעלמת מעיני החכמים.

אבן עזרא (הקצר) י"א, ד'

ואשר נראה לי שהיה זה הדבר בעבור שני דברים: האחד: שיתנו להם כלי כסף וזהב. ואלו ידעו שלא ישובו, לא היו נותנים. והדבר השני: שיטבע פרעה וחילו. כי אלו היו הולכים ברשותו, ואין בלבו שישובו, לא רדף אחריהם. והעד: ויגד למלך מצרים כי ברח העם (שמות יד, ה).